

15 ÉVES A KALEIDOSCOPE

Tudományos vitafórum, vélemények

15 YEARS OF KALEIDOSCOPE

Scientific debate forum, opinions

Prof. dr. Forrai Judit DSc

Semmelweis Egyetem Megelőző orvostani és Népegészségtani Intézet

Orvostörténeti Munkacsoport vezetője

forrajud@gmail.com

Initially submitted Sept.10, 2025; accepted for publication Sept.30.2025

Abstract

In recent years, the "Comments, Opinions" section of Kaleidoscope magazine has become a multidisciplinary platform for scientific dialogue among the fields of medicine, social and technology history, and cultural heritage. The authors include practicing physicians, engineers, historians, natural scientists, and literary scholars. The aim of this section is not merely to channel professional information, but also to provide reflective interpretations while discovering historic, philosophical, and cultural embeddedness of specific disciplines.

Kulcsszavak: szakmai platform, párbeszéd, tudományos viták, orvostudomány, társadalomtörténet, technikatörténet

Keywords: professional platform, dialogue, scientific debates, medicine, social history, history of technology

1. Bevezetés

A Kaleidoscope folyóirat 'Hozzászólások, vélemények' rovata az elmúlt években olyan multidiszciplináris platformmá vált, ahol az orvostudomány, a társadalomtörténet, a technikatörténet és a kulturális örökség területei közötti határterületek tudományos párbeszéde valósul meg. A szerzők között egyaránt találhatók gyakorló orvosok, mérnökök, történészek, valamint természettudósok és irodalmárok. A rovat célja nem pusztán a szakmai információközlés, hanem az értelmező reflexió — az egyes tudományágak történeti, filozófiai és kulturális beágyazottságának feltárása.

2. Orvostudomány és orvostörténet

A rovatban megjelenő orvostörténeti írások különösen hangsúlyosak. Kapronczay Károly DSc ('Adatok az orvostörténelem egyetemi oktatásához Európában és hazánkban', 2014/8) áttekintése összehasonlító történeti perspektívát kínál az orvostörténet oktatásának egyetemi beágyazottságáról, rámutatva a hazai orvosi felsőoktatás nemzetközi kontextusaira. Forrai György dr. PhD több írásában ('Történetek a növények világából', 2014/9; 'Orvosi szakszavak forrásai', 2013/6; 'Klinikai anizksz a múlt évezredből', 2012/4) a tudomány és a humán szemlélet kapcsolatát tárja fel.

A történeti rekonstrukció és kritikai párbeszéd külön fejezetet képvisel Gáspár Ferenc dr. főorvos és kritikusai, Szemes Péter és Zóka Péter vitája az „elferdített történelemről” (2021/22–23). E diskurzus a lokális orvostörténet és a narratív reprezentáció határkérdéseit vizsgálja, egy intenzív és alapvető történeti vita dokumentumai. A kritika és a replika is a somogyi és kaposvári egészségügy múltjával foglalkozó könyv pontosságáról szólnak. A vita jól mutatja, hogy a helytörténeti kutatás is mennyire szigorú forráskritikát és elmélyült szakmaiságot igényel.

A történeti kontextus újrafogalmazásának egy másik példája Molnár F. Tamás Prof. Dr. DSc ('Semmelweis, filmen', 2024/28), aki Semmelweis Ignác filmes reprezentációit elemzi. A szerző magas szakmai szinten hitelesíti az elemzést. A véleménye a modern média (film) és a magyar orvostörténet egyik legfontosabb alakjának (Semmelweis) találkozását vizsgálja. A cikk rendkívül fontos, mert bemutatja, hogyan befolyásolja a popkultúra egy történelmi személyiség képét, és hogyan lehet a történelmi hűséget a művészettel összeegyeztetni.

Kutasi Zsuzsanna PhD ('Venesection Sites on the Horse...') tanulmánya az arab állatorvosi hagyomány és az európai recepció kapcsolatát vizsgálja. Ez a kutatás a legszélesebb interdiszciplináris hidat építi a gyűjteményben. Az orientalisztika és az állatorvosi történet összekapcsolása révén új nézőpontot nyit a gyógyítás történelmére, bemutatva a Közel-Kelet állategészségügyi tudásanyagát.

3. Technika-, gazdaság- és ipartörténeti reflexiók

A rovat egyik legmarkánsabb, több éven átívelő tematikus vonulata Drótos László okleveles kohómérnök írásainak sora, amelyek az ipari örökség, a technikai fejlődés és a nemzeti identitás kapcsolatát vizsgálják. Művei – többek között ('A 250 éve alapított Diósgyőri Vasgyár...', 2021/23; 'A modern kor technikafejlődésének „kétarcúsága”', 2021/22; 'Ajánlás...', 2020/20; 'A magyar műszaki természettudomány...', 2019/19) – a technikatörténet interdiszciplináris értelmezését adják. Drótos a technikai innováció „áldás vagy átok” kérdését a nemzeti önazonosság és a kulturális felelősség dimenziójában értelmezi. Az írásai egyértelműen a gazdaságtörténeti és műszaki-társadalmi kritikát viszik be a folyóiratba. Különösen kiemelendő a Diósgyőri Vasgyár történetének feldolgozása és a műszaki természettudomány jövőjével kapcsolatos aktuális, kritikus hangvételű és jövőbe mutató vélemények.

E gondolatmenethez kapcsolódik Maksay Gábor DSc filozofikus esszéje ('Flow és Repülés; Szárnyon és Gondolatban', 2024/28), amely a tudományos kreativitás és a technológiai haladás kapcsolatát vizsgálja.

Csizmadia Ákos (BME) Hivatkozások nélkül írása a magyar repülő- és űrorvostan történetének ritkán tárgyalt területét mutatja be, ráadásul Békésy György Nobel-díjas tudós vonatkozásait is érinti. Ez a munka a műszaki és orvosi tudományok határterületén mozog.

A nemzetközi nézőpontot Dr. Wilson Denis Martins ('A Surgeon's Dilemma', 2024/28) hozza be, aki az orvosi sebészet etikai dilemmáit elemzi.

4. Irodalmi és kulturális tanulmányok

Az irodalomtörténeti írások a rovat humanista irányvonalát képviselik. Prof. Dr. med. Josef Makovitzky több írása ('Júlia Szendrey...', 2024/28; 'In memoriam von Hervay Ferenc Levente', 2017/14; 'In memoriam Kázmér Jobst', 2017/14) az orvosi és művészeti életrajz metszetében mozog.

Az emlékező írások a tudományos közösség emlékezetkultúráját is dokumentálják. Soltész Katalin dr. ('Kósa László: Pisti a gyógyszergyárban', 2012/5) az irodalom és a gyógyszerészet kapcsolatát vizsgálja, míg Király László dr. ('A szív helye a mecsetben és a gótikus katedrálisban', 2013/7) a klinikai sebészszakmát a kultúrtörténettel ötvözi. A dolgozat a szív, mint szerv vallási-kulturális szimbólumként való szerepét vizsgálja a különböző civilizációkban, ami a filozófiai és kulturális antropológia területére kalauzolja az olvasót, s az orvosi és vallási szimbolika összefüggéseit tárgyalja.

5. Filozófiai, társadalmi és tudományelméleti írások

A társadalomkritikai reflexiók közül kiemelendő Dobson Szabolcs dr. PhD ('A gyógyszerészet lehetséges közeljövője...', 2024/28), aki a gyógyszerészet jövőképét és történeti meghatározottságát elemzi.

Csaba Varga ('Public health articles about Slovakia and Slovaks...', 2025/30) a szlovák és magyar népegészségügy összehasonlítását végzi külső kutatói nézőpontból.

A metafizikai vonulatot Forrai György a 'Meditation on the Hairlessness' (2014/9) című írása képviseli, amely az identitás és az elmúlás kérdéseit vizsgálja.

6. Összegzés

A rovat írásai a magyar tudományos közélet interdiszciplináris keresztmetszetét adják. Az orvosok, mérnökök, történészek, irodalmárok és filozófusok közös törekvése a tudomány újraértelmezése, ahol a történeti tudat, a kulturális identitás és az etikai felelősség találkozik. A rovat tematikai sokszínűsége azt mutatja, hogy az orvosi és technikai tudományok a kultúra szerves részei, és a múlt kritikai értelmezésén keresztül járulnak hozzá a jövő felelős alakításához.

Irodalomjegyzék

Csaba Varga (2025): Public health articles about Slovakia and Slovaks. DOI: [10.17107/KH.2025.30.50](https://doi.org/10.17107/KH.2025.30.50)

Csizmadia Ákos (2013): Hivatkozások nélkül. Békésy György és Halm Tibor A magyar repülő- és űrorvostan történetében DOI: [10.17107/KH.2013.7.224-230](https://doi.org/10.17107/KH.2013.7.224-230)

Dobson Szabolcs dr. PhD (2024): A gyógyszerészet lehetséges közeljövője. DOI: [10.17107/KH.2024.28.48](https://doi.org/10.17107/KH.2024.28.48)

Makovitzky József Prof. Dr. med. (2024): Júlia Szendrey DOI: [10.17107/KH.2024.28.47](https://doi.org/10.17107/KH.2024.28.47), Hervay Ferenc DOI: [10.17107/KH.2020.20.331-333](https://doi.org/10.17107/KH.2020.20.331-333), Jobst Kázmér: DOI: [10.17107/KH.2017.14.263-268](https://doi.org/10.17107/KH.2017.14.263-268),

Molnár F. Tamás Prof. Dr. DSc (2024): Semmelweis, filmen.

Maksay Gábor DSc (2024): Flow és Repülés; Szárnyon és Gondolatban.

Drótos László (2021): A Diósgyőri Vasgyár története; Az Ipari Forradalom kétarcúsága; Ajánlás a gazdasági védelmi tervhez; A magyar műszaki tudomány kálváriája. DOI: [10.17107/KH.2020.20.331-333](https://doi.org/10.17107/KH.2020.20.331-333)

Gáspár Ferenc dr. (2021): Az elferdített történelem kiegyenesítése.

Kutasi Zsuzsanna PhD (2021): Venesection Sites on the Horse in the Veterinary Handbook of al-Nāṣirī. DOI: [10.17107/KH.2021.22.567-576](https://doi.org/10.17107/KH.2021.22.567-576)

Kapronczay Károly DSc (2014): Adatok az orvostörténelem egyetemi oktatásához.

Forrai György dr. PhD (2012–2014): Orvosi szakszavak forrásai DOI: [10.17107/KH.2013.6.268-278](https://doi.org/10.17107/KH.2013.6.268-278); Klinikai anziksz DOI: [10.17107/KH.2012.4.339-341](https://doi.org/10.17107/KH.2012.4.339-341);

Történetek a növények világából DOI: [10.17107/KH.2014.9.366-368](https://doi.org/10.17107/KH.2014.9.366-368), .

Sáry Gyula dr. (2011–2013): Thanatológia, előítélet nélkülieknek; DOI: [10.17107/KH.2013.6.265-267](https://doi.org/10.17107/KH.2013.6.265-267) A varázsos kaleidoscope DOI: [10.17107/KH.2011.2.231-235](https://doi.org/10.17107/KH.2011.2.231-235).

Király László dr. (2013): A szív helye a mecsetben és a gótikus katedrálisban. DOI: [10.17107/KH.2013.7.231-245](https://doi.org/10.17107/KH.2013.7.231-245)

Soltész Katalin dr. (2012): Kósa László: Pisti a gyógyszergyárban. DOI: [10.17107/KH.2012.5.390-392](https://doi.org/10.17107/KH.2012.5.390-392)